

Előfizetési díj
Vidékre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy hóra	1 „

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Őször hasábozott gármond sor 6 kr. ára
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haasen
stein és Vogler (Neuer Markt 11).
Pesten: Lang Leopold (Erzsébet-tér 9. z.

Nyilttéri cikkek

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 76. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET” politikai és közgazd. napilap nyolczadik negyedévi folyamára.

A közelgő új negyedév küszöbén, a nélkül, hogy új program-adásnak szükségét látnók, egyszerűen fölkérjük lapunk t. pártolót hogy előfizetéseiket idején megtenni sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében fenakadás történjék.

A „Kelet”, mint eddig, ezután is hiv képviselője lesz az erdélyi részek érdekeinek, s míg mulasztatlan kötelességének tartja az anyahonnal való unio rendszeres keresztülvitele mellett küzdeni, viszont nem téveszti szem elől a historiai mult által teremtett specialis viszonyok tekintetbe vételét, s annyival inkább most, midőn a királyi biztosság megszüntetése folytán, még jobban előtérbe lép annak szükségessége, hogy minden felmerülő sajátlagos kérdés földerítését a nyilvánosság közegei, az erdélyrészi lapok, tekintsék elengedhetlen feladatulnak.

Ezt a feladatot jövőre is tőlünk telhetőleg betöltjük s munkatársaink tekintélyes csoportja reményeink engedi e törekvés sikerét, ha t. előfizetőink eddig tanusított támogatásukban ezután is részesítenek s maga az ország-rész intelligentiája lapunkat tekinti — mint eddig — a vidéki érdekek készséges közlönyül.

E szellemi és anyagi támogatás reményében nyitjuk meg az előfizetést.

Szász Béla,
felelős szerkesztő.

„KELET” TÁRCZÁJA.

Gyászlapok

a forradalom idejéből.

A zarándvármegyei oláh-lázadásnak 1848. évi március 15-től 1849. június végéig terjedő rövid történeti vázlata.

Írta: **ifj. Baternay Imre** örök gyászemlékű vele szentvedett jó barátai számára.

1850.

(Folytatás.)

Azonban rövid idő alatt sajnosan kellett a birtokosságunk tapasztalnia: miként a nagy költségek megtétele mellett is, azokra nem támaszkodhatunk mert azok másnap. u. m. oct. 13-án jókor reggel, felsőbb helyről jött parancs következtében a megyéből kitakarodtak. — Most már minden segéd kéz nélkül a mágyarság magára maradt, néma csend váltá fel egykori vig napjait, mindenki magánosan vagy családjával töltte a nappali gondnal, az éjt pedig buval; nincs toll, mely az arezok hirtelen változásait lefesteni tudná, gyótródásuk — mind csak hasztalan volt, a következhető veszély kikerülésére legkisebb remény sem lévén. továbbá Nevelte ezen kinos állapotot különösen az, hogy a gyilkosságra hajlandó felbőszült oláhság, alattomosan szünet nélkül bujtogattatott.

Megjegyzésre méltó különösen a kis halmágyi g. n. e. oláh lelkész, ki is éjszakának idején a lándzsával, vas villával és más egyéb gyilkoló eszközökkel felfegyverkezett köznépet a templomba egybe gyűjtötte és ott némi irományokat olvasott fel nékiek és miután ez megtörtént, nagy büntetés terhe alatt, titokban hatalmas parancsokat osztott ki; végre: bizonyosan nem tudni hogy mire, őket feleskette.

Oct. 19-én a Hunyadmegyeiek ismét és számossabbau jöttek át Zaránd megyébe, kik közül néhányan másnap csak ugyan a szerencsésen keresztül mehettek Magyarhon batárain; — A brádi szerencsétlen magyarok ekkor is elhatározták magokat, hogy utolsó pillanatig nem fognak távozni. Ugyan ezen hó

A „KELET” előfizetési ára:

Okt.—decz.	3 frt.
Egy hóra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

Az előfizetés pénzek, legcélszerűbben postai utalvánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Hirdetési díjainkat, hogy a vidéki t. iparosok is egyenlő kedvezményben részesüljenek a kolozsváriakkal, jövőre az egész erdélyi részekben felényire szállítjuk le, mit hazánk összes iparosainak becses figyelmébe ajánlunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Theologiai fakultás az egyetemen.

× Az oktatásügyi miniszter által meghívott egyetemi szakbizottság tárgyalásai alkalmat adtak a pesti lapoknak, hogy azon kérdéssel foglalkozzanak, vajjon helyes-e az egyetemen a theologiai facultás léte?

A „Korunk” csak a pesti egyetemre vonatkozólag keres egy meglehetősen inpracticus megoldási módot, a „Szabad Sajtó” azonban némileg általánosságban a theologiai facultást pártolólóg vitatja a kérdést.

Hála ügyeink jobbra fordultának, nekünk is van egy oly nűcsünk, melyet e kérdés érdekel s így szinte kötelességünk mérlegelni az érveket, melyeket az egyetemen a theologiai facultás mellett sorolnak fel.

Felhozatik, hogy a magán-seminariumok ferde fogalmakat oltanak a fiatalba; hierarchiánk az ultramontanizmus felé kezd hajolni s a világi tudományosságtól elárja a clerus lelkésznek készülő ifjainkat s mődzet az államnak, mint a nép boldogsága örök kötelessége javit s az egyetemre gyakorló befolyása által lehetőleg megakadályozni. Mag. Németország is gondolkozik azon, hogy a vezedelmes hierarchia hatalom ellensúlyozására, folyást gyakoroljon a papság állami neveltetésére. Azonfelül a többi facultás is befolyást gyakorol a

theologiai szabadelvűségének emelésére; s hogy végre egy facultás állításával az egyenjogúság se legyen sértve, más vallásfelekezettük számára is állítsassék külön facultás. Ezek a theologiai facultás pártolólának érvei.

Meg van az embernek az a sajátsága, hogy kész meglevő sebe begyógyítására oly orvosságot használni, mely begyógyítja ugyan kis sebt, de utána nagyobb nyavalyának veti meg alapját. Azon a czimen, hogy a hierarchia rosz irányán a jelenben segítsenek, nem veszik észre, hogy jövőre mennyi zavarnak vetik el magvát.

Először is a 48-ban kimondott vallási egyenjogúság alapján a katolicusokéhoz hasonló joggal megkövetelhetik a külön facultás állítását a reformatusok, unitariusok, evangelikusok, görög egyesült és görög nemegyesültek, zsidók stb. szóval minden eddig született és ezután születendő vallási felekezetek és secták. Most meglehet, kívánják a katolicusok egyetemi facultásuk fennmaradását, mert a magyar állam inkább katolicus; de hátha izraelita lesz oktatásügyünk, ennek is respectálni fogják-e kinevezéseit, vagy a reformatusok szívelni fogják-e a katolicus miniszter kinevezéseit; mert jóllehet az illető facultások előterjesztése után nevez ki tanárt a miniszter, de tagadhatatlan, hogy a miniszteri kinevezésben az állam hatalma figurál, mely vagy ennek, vagy annak fog kedvezni.

Az államnak nem lehet semmiféle vallása és tisztán a hit dolgába semmi befolyása. A hit érzelem s az érzelmeket, a szívet érinteni nincs senki jogában, különben is oly portékához nyulna, mely gyuladó természeténél fogva barátságával dühös ellenségeket szerez.

Hagyja az állam mentére a hitet, minden vallás a szerint él meg, a mennyi életerő van benne. Korunk szabadelvű jó irányát nincs mit féltetni; csak az állam határait kell megőrizni, s azon felül emelkedjék és bukjék bármely vallási irány, e bukásban az államnak csak akkor lesz kára, ha magát hozzá fűzi. Nem kell félni az ultramontanizmustól, hadd legyen lehetőleg tulzolat, annál inkább árt magának; tulzásainak simítása által az állam bizonyára nem

semmisíti meg, sőt pártolólakat szerez ssámára azok közt is, kik különben gyűlölnék.

A mit különben Németország szándékszik tenni, azt még nem tette meg s nehéz a száundkra hivatkozni, különben is Németország tudvalevőleg nem sokat vizsgálja eszközeit, csak hogy alkalmasok legyenek közel céljára; nem sokat gondolnak vele a németek, hogy a hitfelekezettek papjainak az állam által leendő nevelése még a vallásszabadsággal is ellenkeznék.

Sokan megütődnek ama harczon, mely az állam és egyház között folyik s úgy látják, mintha még most kezdene nagyobb mérvet ölteni a hierarchia hatalma. Csalódnak, kik e látszat után indulnak: e hatalom eddig is meg volt, csak hogy nem volt felköltve. Kisértette volna csak meg az állam a jelenlegi támadást csak egy századdal előbb, kétségtelenül nagyobb ellenálló hatalomra bukkantak volna, mint most.

Mi teljes bizodalommal vagyunk korunk haladásában s ezért nem szükségesnek, sőt károsnak tartjuk költségesea facultásokkal fegyverkezni fel azok ellen, kiket különben is megver a kor.

— A horvát ügyben kiküldött országos bizottság hétfőn d. u. 1 órakor tartotta meg együttes ülését Majláth Antal gr. elnöklete alatt.

Elnök üdvözölte a horvátokat, mit Mazuranics viszonzott. Jelen voltak a horvátok részéről Kresticzet kivéve mindnyájan, a magyarok részéről hiányoztak Szögyény Marich, Horváth Lajos, Tisza Kálmán.

Erre a közös elnök s jegyzők választása vétegett fogaratba.

Elnökké Mazuranics indítványára Majláth Antal gr. választott; jegyzökké horvát részről Zivkovic J., a magyarok részéről pedig Széll Kálmán.

Ezután elharározottatott, hogy a további teendők nézve magán értekezletek tartassanak, a poziciókat illetőleg pedig a magyar bizottság elvárja, hogy azt a horvátok részéről megtegyék.

— A delegációk szombatig befogják fejezni a tárgyalásokat. A két delegáció közt csekély az eltérés, s nagy az engedékenység. A megállapodás a tengerészeti budget rovására fog történni. A ma-

mós kisdede; özv. Kristosri Abrahámné sz. Brády Josepha; Gyula, Mathild, Irén és Leontin gyermekei; Brády János, neje, ezeknek fiók és három leányuk; Brády Péter, Baternay Imre, neje, két fia: Csóka Ferenc s neje. Kristosról; Baternay Antal, neje, fia Kritsori Béla, neje s fiacskája, Kritsori Lidia, Kelemen Gergely s neje több gyerekekkel. Körösbányáról: id. Ribitzei Ferenc, s neje. Potyó Jó-zsef, neje, leánya; Ferenczné; ref. lelkész Vitályos, ifj. Benedek Károly. Isipi Sáros Ignác, neje s 4 apró gyereke; — végre a hunyadmegyeiek közül elmaradt, Lugosy Ferenc nevével.

A menekülni kívánók minden baj nélkül szerencsésen meg is érkeztek N.-Halmágy tájára, a hol ösmeretes kishalmágyi féktelen lakók vigyázatát kikerülni akarván, az uttól nem távol eső Lyásza nevezetű oláh helységnek vették utjokat; azonban alig közelitének Lyászához, itt is már messziről lehetett látni a helység lakóit lándzsával, vasvillával, fejszével és isten tudja minemű fegyverekkel ellátva, utjok elejébe egybegyűlni. Mindazonáltal mégis lassan ballagva a tolongó néphez közelitettek, a holott is a csorda gyülevény közül a „megállj!” szó azonnal megpendült s egyik — hihető a helység szónokja lehetett — ily szókkal szólalt fel: „E mellékuton mint tolvajok hova akartok szökni? iten nincsen országot, amott van az út! — mutatván egyszersmind kezével arra felé és azzal lándzsáikat kezdették fenyegetődzőleg rájuk emelni, mire a menekülőndök látva, hogy elől tűz, hátul viz, azonnal a nálok levő fegyvereikhez nyultak oly kijelentéssel, miszerint őket ne bántánák, mert különben kénytelenítve lesznek magukat utolsó csepp vérig védeni, mely nyilatkozatra az egybegyűlt oláhság nem is kiáltva, hanem inkább ordítva bögték: „föltre kell verni a haragokat, hogy az egész vidék egybegyűljön,” mely iszonyatos lármára a kevés mágyarság, nejeikkel és számos gyermekeikkel kényszerítve voltak visszatérni Halmágyra.

(Folyt. köv.)

mindent felgyújtanak!! — asszonyokat s gyermekeket mind megölik.” — mi azonban merő hazugság volt és ezen pokoli terv csupán arra volt kiszámítva, hogy az erdöláti *) oláhokat szünteleni nyugtalanítások által annál is inkább a magyarok ellen felingereljék az ezen napot követő éj, a magyaroktól hasonlóan aggodalmak közt töltetett el.

Másnap 22-én nappal az efféle ijesztgetések ugyan megszüntek, azonban az éjszaka az előbbieket szert folyt, minek következtében azon a nap csak-nyan sokan el is távoztak, de a közép renden le többnyire Brádon maradtak; — azok kik Körösbányára sokan közülök egyetértve abban egyeztek meg, hogy másnap hajnalban családjaikkal együtt Magyarországra meneküljenek egyrésztől azért is, mivel erdélyi hírlapok által tudomásukra jutott hogy a közönség az oláhok minő vandalizmusi öldöklések vittek végbe, nevezetesen megrémítette mindnyájukat egy Dobai nevezetűnek négy darabra történt vége; — másrésztől azért is, mivel a megye főispánja gr. Bethlen Gábor, Kozma Pál és neje, Kozma Des, Kozma István és neje id. Hol-laki Ferenc, Kozma Lajos nevével, (ez utóbbi csak-ugyan másnap szeszélyessége megingt visszatért) Magyarhonba mentek. Ugyan ez nap a megye házánál gyűlés tartán, egy megyei védelmi bizottmányt állítottak, melyben többféle indítványok jutottak szőnyegre némelyek azon voltak, hogy a megyei magyarajku nemzetiséget felvéve, összesen egyes erővel vonulnak ki; mások pedig ezt elleneztek; s így a brádi közlől egynehányan, — csupán azok, kik Körösbányán jelen voltak, több körösbányai és kristosriakkal együtt; — mivel hogy Körösbányára az oláhság még nem érkezett volt meg — mint fennebb is említett volt — értekezéssőknél fogva, a mintegy 20 szeke, ezen hó 23-án viradóra a megyéből kivándorolnak innak is indulnak; kiket az akkori zürzavar köz megsemmisílni lehetett, a következők voltak; Brádról: Brády András, neje, ennek leánya özv. Gilyén Dániel sz. Brády Annának két leánykájá; Brády Pál, s csecse-

*) Ez a kitétel erdöláti, annyit tesszen, mi helységek dombotdalaia s bérceztetőin lakó oláhok,

tana el két árvaházat. Már előbb írák, hogy anynyira terjeszkedik előre, a mennyire ér. Most egykét árvát veszen fel csak, mert többre nincs ereje, — azután rendre kinövi magát.

Egy szóval: az olyan dolog, melyre nézve semmi csüggedésnek helye nincsen. — Legjobb reménnyel és teljes bizalommal írjuk azért alá a gyűjtő iyeket, — és ne csak pénzzel, hanem a mellett szóval, buzditással, lelkes és lelkesítő részvétellel mozgassunk mindenütt az ügyet. Magános beszélgetések, társas összejövetelek, papi, tanítói, községyi gyűlések ezzel legyenek telve most, szóljon róla minden lap, beszéljenek érdekében a templomok, jöjjen szőnyegre bizottmányi gyűléseken, bálók, concertek, szini előadások legyenek érdekében... mindent tegyen mindenki, — mert ennél nemesebb ügyben most nem dolgozhatik — Isten áldja a hű munkásokat!!!

Keleti.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, októb. 23.

— **Albrecht** főherceg Bécsből Pestre érkezett.
— **Lipót** bajor herceg néhány nap előtt nagy veszedelemtől szabadult meg. Ugyanis Sonthofen tájékán zergékre vadászott, midőn a vadásztársaságot egyszerre hegyomlás lepte meg. A herceg és kísérőinek alig maradt annyi idejük, hogy egy barlangba menekülhettek. A hercegnek semmi baja sem történt.

— A **Pénzügyminiszter** a pénzügyi bizottság ülésében jelentést tett a pénzügyi helyzetről, és azon módokról, melyek szerint az 1872-iki, 1873-iki deficitet fedezni szándékozik. A részletekről ezuttal még semmi sem hozható nyilvánosságra.

— A **honvédelmi ministeriumnak** a jövő évi ujoncz állításra vonatkozólag kiadott körrendelete szerint az 1873-ik évi hadjuttalék födőzésére az 1853-ik, 1852-ik és 1851-ik évben született hadkötelesek lesznek fölhivandók. A három felhívott korosztályba összeirt hadkötelesek számáról szóló kimutatások az újonnan megállapított sorozó járáskor szerint f. évi december 20-ig lesznek a honvédelmi ministeriumhoz felterjesztendők.

— A **kolozsvári m. kir. tudomány-egyetemnél** az 1873. tanévre 20 állami ösztöndíj lévén a négy karbeli egyetemi tanulóik számára egyenként 300 frttal kiosztandó, azok, kik erkölcsi tanulási és más minőségük által a nevezett ösztöndíjakra érdemeseknek vélik magukat, folyamodványait f. évi november 20-ig adják be az egyetemi tanácshoz. Kolozsvárt 1872. október 23-án. Az egyetemi tanács.

— A **kolozsvári m. kir. tudomány-egyetemen** az 1873. tanévre a beiratások f. évi November 2-tól 15-ig fognak tartatni, mi ezennel köz tudomásra hozatik. Kolozsvárt október 23-án 1872. Az egyetemi tanács.

— **Daskóczy Gyula**, Sopronmegye volt főispánja ezer forintot küldött a megyei tanfelügyelőkhöz, szegény iskolák taneszközeire.

— **Az orvizeai takarékpénztárba** e hó 14-én éjjel, zugó viharban, tolvajok törtek be, de a pénztári szolga fölébredt, rájuk lőtt, elkergette őket, s egyiket úgy meglötte, hogy ezt haldokolva találták az erdőben.

— **Toldy Ferencz** ünnepi emlékbeszéde „Mária Terézia” melyet június 25-én az akadémia disztermében tartott, külön füzetben megjelent.

— **Schakspeare** remek művei: „Machbet” és a „Velenzei kalmár” színházunkban nemsokára színre kerülnek.

— A **helybeli önkéntes tűzoltó urakat** szívesen felkérem, hogy f. h. 24-én d. u. 6 órakor jelenjenek meg a tanácsfőz 4-ik számu termében. Az összejövetel célja a szervezkedés. A gyűlés első tárgya a megerősített alapszabályok kihirdetése, azután annak értelmében a hivatalnokok u. m. főparancsnok, mérnök, 2 orvos, 2 osztályparancsnok, 6 szakaszvezető, 3 segédtsizt, pénztárnok, szertárnok választása — még pedig csak is újévig a rendes közgyűlésig, végre indítványok, javaslatok stb. Min orics elnök.

— **Az „erdélyi kölcsönös jég és tűzkármentő társulat”** közgyűlési tanácskozmányát f. hó 24-én d. u. 3 órakor az addigi helyiségben tovább folytatja: melynek eddigi munkálatairól már is előre jelezhetni: hogy e társulatnak nem csak becületés kibontakozása áll kilátásban, hanem egyszersmind az összes tagjainak kellő kötelezettségük teljesítéséből, saját érdekükbeni lehető leghasznosb eredmény kieszközlése is!

— **Értesítés.** A kolozs-monostori m. k. gazdasági tanintézet 1873-iki tanévre a beiratások f. hó 25-től — november 3-ig tartanak. — November hó 4-én az intézeti tanév megnyitattik, 6-án pedig az előadások megkezdődnek. Fölvihatók tehát az intézet gyakorlati tanfolyamára a n. m. ministerium által kinevezett hallgatók, hogy állomásaik betöltése végett november 1-ig, a kül- és rendkívüli hallgatók pedig, beiratás végett november 3-ig az intézet igazgatóságánál jelentkezzenek. Kolozs-Monostor, 1872. október 22. Az igazgatóság.

— A **városi képviselőtestület** öt tagu bizottsága a kolozsvári egyetem megnyitása ünnepély sorozatát e nap ekképpen állapítja meg. Az előadások megkezdése előtti napon ünnepélyes isteni tisztelet

tartatik a hitfelekezetek egyházaiban; délbén önkénytes aláírás útján rendezendő díszbéd, melyre az egyetemi tanárok, hivatalos testületek és a különböző vallásfelekezetek előjárói a város által vendégekként fognak meghívattatni. Este a város fényes kivillágítása, majd a színházban díszelőadás lesz. E nap történelmi jelentőségét leginkább azzal fogja a város méltóan megörökíteni, hogy az egyetem négy fakultása hallgatóinak évenként 1400 frtot ajánl fel jutalomképpen, a legsikerültebb szak művek kitüntetésére, továbbá az örvendtes esemény alkalmából emléképeket veret, két arany örmöt ugyanis Ö Felsőgeik a király és királyne számára, ezenkívül 200 drb. ezüst és 250 drb. bronz örmöt. Továbbá hálafelelőket intéz Ö Felsőge a koronás király, a magyar országgyűlés mindkét házához, s a ministerekhez. Az ünnepélyről sorrend fog kiosztatni.

— A **gyéresi segélyegylet** alapszabályai a földmívelés- ipar és kereskedelemügyi m. kir. ministerium által a törvényes bemutatási záradékkal elláttattak.

— A **m.-vásárhelyi kir. tábla** 1873-ik évi szükséglete az államköltségvetésben 4,050 frttal magasabban van előirányozva, mint a múlt évben megszavazott kiadási összeg. A szükségletre előirányoztatott 124,370 frt.

— **Dr. Maizner János** egyetemi tanár ösztöndíjra 400 frt alapítványt tett. E követésre méltó tett nem szorul dicsegetésre.

— A **magyar dalárok** a bécsi világkiállítás színpadán akarnak. A pécsi dalárda penditette meg az eszmét, hogy miután a bécsi dalegylet több osztrák dalegylettel szintén működni fog, nem volna-e jó, ha a magyar dalárok is egyesülének s a dalos országot szintén képviselnék. Az eszmét az országos dalárszövetség elé terjesztik.

— **Horváth Mihály** történetirő 30000 frton megvette Rákos-Palotán a gr. Sommarivaféle nyaralót.

— A **világ legnagyobb siremlékét** az egyesült-államokban emelik „Newyork Herald” volt tulajdonosa és alapítója Gordon Bennet hamvai számára építteti fia és 250,000 dollárba fog kerülni.

— **Deák Farkas** benyújtotta a „Rabagas”-t a nemzeti színházhoz. Sardou ez újabb műve hisz-szük tetszéssel fog találkozni.

KÖZGAZDASÁG.

Vasuti politikánk.

— **Észak y Károly** felolvasása a magyar mérnök-egylet gyűlésén. —

(Folytatás.)

Ezen előzményekből kitetszik, hogy tárgyatam szigorú és tudományos rendszerrel nem kezelhetem, törekedni fogok mégis mindenképparra, hogy előadásomban bizonyos rendet tartsak. — „Divide et vincas,” ez régi maxima; minél inkább szétszedi az ember fölvetett tárgyát, annál inkább urává lehet. Én is beosztom tárgyatam, hogy terjedtségével megbirkózhassam. A legtermészetesebb beosztást veszem alkalmazásba, az élet beosztását, mely a mint minden re, aminek stádiumai vannak, úgy különösen ide helyesen engedi magát alkalmazni.

E szerint a mondott tekintetben a vasutat élet-szakonként a következő állapotai szerint tárgyalom, és pedig ezek 1-je lesz a fogamazás, 2-ike a vajudás, 3-ika a születés, 4-ike a tulajdonképeni élet s ebben az egészség és betegség: — a természet rendje szerint végre a halál következne ugyan, de itt erről csakis az első stádiumokban lehetne szó s ez a halvaszületés esete lenne, — későbbi stádiumokban mindeddig nem ösmertünk haláloslelet; haldokló vasutat nygán megéltünk már és megéltünk még akár hányat, de azok számára megerkezik mindig az extremum medium és jobbnak hiányában megmen-tik őket végre is a strategai tekintetek.

Kutatókat nem használtam, nem mintha nem léteznének munkák, melyekből idevágó dolgokat ki-szedegetni lehetne, de főképen azért, mert először dolgozatomat sem kompilálni nem akartam, sem ab-ban idegen nézetek tolmácsa lenni, — és másodsor, mert saját fölfogásaimat és pedig saját egyszerűs-gökben s eredetiségökben kívántam előterjeszteni, melyek — ha helyesek, nincs szükségök idegen igen-lésre, — ha pedig badarok, hasztalan idézem akkor támogatásukra a szakmagyok legulsyosab kimondá-sait, okos dolog nem válik belőlök soha.

De végre is csak valahonnan kellett meríteni az előadandókat? Igen is, — tapasztalatokból ész-leletekből, ezek fölötti elmélkedésekből, melyeket tettem mint olyan, kinek egy kis pszichológiája is van, — ki sokat járt és kelt, — kinek, mi az egész dologban a legsajnosabb, már több mint félszázad nyomja vállait és ha süket és vak nem volt, sokat hallhatott és láthatott, — ki néha göröcső át néz-hette a finom dolgokat, néha — bár mint statista — kulisszák mögé jutott s bár némán állva figyelmé-ta Sheakspearei főszerepek lejátszására fordíthatta s ha emelkedett tudománya nem is, de érzéke volt arra, hogy a játszmat annyira átértse, hogy recensió alá vehesse.

1.

A fogamazás időszakának azt tekintjük, midőn egy vasutvonal létesítésének eszméje föltamad.

Számoljuk tehát a vasutat e korszakban az ő közgygi minőségben.

Itt földadatok nagy részben könnyű, mert erről már sok volt mondva máinnk is.

Főszabály, hogy a létesítésnek azon eszméje mindig egy szükséges vonalra essék. Mert itt is, mint minden közgyben a beruházmányok osztályo-zását sorrendben először a szükséges, másodsor a hasznos kell, hogy képezze s csak ezek után har-madsor következhetik a kényelmes.

Tehát míg minden szükséges vonal kié-pítve nincs, addig a másik két kategóriára gon-dolni sem szabad.

Most azonban azon kérdés merül föl, hogy a „szükséges” jellemzését mi határozza meg?

A forgalmi követelmények.

Azt tudjuk, hogy a kereskedelemnek és minden-nemű termelésnek a forgalom a tényezője s ennek közvetítője a közlekedési eszközök.

Ez utóbbiak szükségét és így helyes voltukat az előbbiektől föltétele határozza meg.

Hol a legnagyobb forgalom föltétele áll, ott áll egyuttal a közlekedési eszköz legnagyobb szük-sége is.

Ezen szükség első sorban a nemzetközi össze-köttetések iránt mutatkozik.

Mert ha a közgazdaságot, a társadalmi vagy-on-tan és a közvagyon emelésének a külkereskedés a „sine qua non” rugója, természetesen következik, hogy a nemzetközi forgalom alkotja azon eltérülhe-tetlen jellegét, mely az összeköttetés szükségét meg-határozza.

Magában értetődik, hogy ben is, kün is a ki-indulást a kereskedelmi főpontnak kell képezni.

A kereskedelemnek és vele a forgalomnak kell központtal birnia, — ezt mint ösmert elvet röviden csak azzal szabadon indokolni, hogy a kereskede-lemnek, minél tekintélyesebb, annál inkább kell se-géd intézetekkel környezve lennie, de ezek megoszt-va és elszórva nem, csak összpontosítva felelhetnek meg rendeltetésöknek.

A belföldön tehát az ily központból kell a nem-zetközi összeköttetéseknek kiindulni.

E nemzetközi vonalak képezik a legszüksége-sebb összeköttetések.

A mi szükséges, azt könnyű felismerni. Nem is lehet kétség a felett, mely irányok birnauk első-séggel.

De az azonos irányon lehetnek a részletekben alternatívák, s ezeken előny és hátrány versenyezhet-nek egymással. Van tehát itt is, a mi tanulmány-tárgyul szolgál.

Legszélszerűbb e kérdésben az eljárás, ha a közgazdasági elveken nyugvó exigenciák, és a kö-rülmények tanulmányozása alapján a törvényho-zó hatalom által megállapittatik egy irányrend-szer, egy hálózat-terv, melyen aztán minden megál-lapított vonalnak meg legyen az ő logikája nem csak, de egyuttal evidenciában maradjon a kriti-kája is.

A hálózatterv oly tárgy, melyről különben is kell beszélnünk, miután itt már szóba hoztuk, egyut-tal áteshetünk rajta.

Törekvésnek, mely sikerrel járó eredmény felé tart csak egy — a valóságokból folyó — rendszer szolgálhat alapul, melyhez a kivitelen pedáns szigo-ral kell ragaszkodnia.

Rendszerből kell annak kiindulni, hogy háló-rendszer létezzék, és hogy a kivitelen ez határozzon, annak is rendezerré kell válni.

Meg kell azonban vallanunk, hogy ezen megál-lapítás egy nagy bajba ütközik, névszerint:

Hogy e rendszert, ha érvényre akar bir-ni, a törvényhozásnak kell megállapítani, és elhatá-rozni.

De a törvényhozás oly hatalom, mely egy ko-rábban megállapított rendszernek csak addig hódol, míg azt megváltoztatni, vagy épen ujjal felcserélni nem akarja. Vélemény, fölfogás, érdekek, indoklás időjárával változást szenvedhetnek, s bármennyire okosról lehetett is egy korábbi megállapodás, okot ta-lálni annak mellőzésére mindig és akárhányat lehet. A gyakorlatban egyáltalán nem lehet a törvényhozás kezeit megkötöni.

Innént van, hogy ily hálórendszer a gyakorlat-ban megállapítva alig tán egy-két esetben, — fentart-va pedig soha sem volt.

Holott szerintem ép ily hálórendszernek főáll-ni, s a bekebelezett vonalak logikai és kritikai alap-jainak beléjegyezve kellene lenni. — Ezen dolgot én úgy kívánom tekinteni, mint egy telekkönyvet, melybe a vonalak a cselekvényhez alapul szolgáló bizonyítékokkal egyetemben bevezetettnek fontossági és szükségességi sorrendben, s melybe újabb vonalok csakis a sorrend folytatásában volnának bekebelezhetők, előrekapás a sorrendben pedig csak vérg taglaló kritika, s az érvek kéréllhetetlen összehasonlítása átán lenne történhető. Hasonlóképen egyik vonal ki-törése és helyette egy másiknak bevezetése csakis két-ségtelen előnyű eredményekért, és általános érdek alapján volna megengedhető.

(Folyt. köv.)

A „KELET” magán-távirata.

Feladatott Pesten okt. 23. 10 ó. — p. d. e.

Érkezett okt. 23. 11. ó. 20 p. d. e.

A két delegatio valószínűleg ma vagy holnap befejezi tevékenységét.

A képviselőház pénzügyi bizott-sága a bíróságok létszámának sza-porítási költségeit megszavazta.

A két haza reformata egyház-kerületeinek többségétől kívánt ge-neralis convent összeülése nov. 20-ra tüzetett ki: a gyűlés Pesten lesz.

Az osztrák miniszterek újból Pesten vannak az alkudozásokat folytatandók a bankkérdésben.

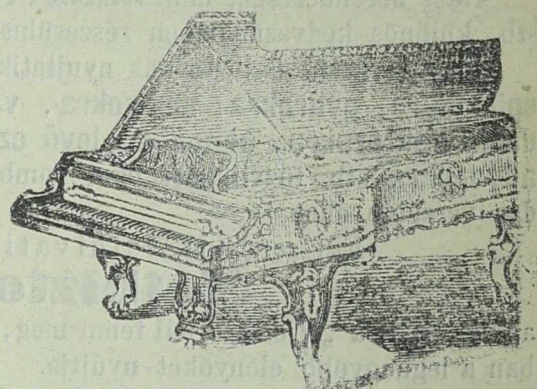
Miletics betegségének hírs alap-talan.

Vilmos császár és királyunk családjukkal Dresdában a szász ki-rály aranylakadalmára megjelenni készülnek

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

Nyilttér.)*

KOLOZSVÁRTT

DEMJÉN LASZLÓNÁL

kaphatók a legjobb bécsi

zongorák

gyári áron és felelősséggel.

Biasini gyorskocsi menetrendje

1872. augusztus 1-sőtől:

arleszállítással.

Kolozsvár, Szamosujvár és Deés között. Kolozsvárról indul a gyorskocsi Szamosujvár és Deésre naponta délután 3 órakor, Deésről Kolozsvárra naponta délután 1 órakor. 1 hely ára Kolozsvárról Szamosujvárig első és köz-belső coubea 2 frt 30 kr. a hátulsó coubea és a bakkon 1 frt 70 kr. Kolozsvárról Deésig vagy vissza első és közbelső coube 3 frt — hátul-só coube és a bakkon 2 frt 50 kr.

Kolozsvárról Felvinczre naponta két-szer reggeli 3, és délután 4 órakor. Első hely 4 frt hátulsó 3 frt 50 kr. Tordáig vagy vissza 2 frt.

Minden utas 30 font szabad pondgyaszt vi-et magával.

Kibédi Biasini Domokos

Minden betegnek erő és egészség gyógyszer és költség nélkül:

Revalesciére Du Barry Londonból.

Mióta ő szentsége a pápa az izletem Revalesciére du Barry használatra folytán szerencsésen ismét helyreállott és több orvos és kórház annak hatását elismerte, senki sem kételkedend a becses gyógytáplálék erejében, s a következő betegségeket említyük fel, melyeket e gyógyszer alkalmazása költség nélkül meggyógyít: gyomor-, ideg-, mell-, tüdő-, máj-, mirigy-, nyákcső-, légzés-, hólyag- és vesebetegségek, gümőkort, aszkórt, asztmát, köhögést, emésztéltelenséget, dugulást, hasme-nést, álmatlanságot, gyengeséget, vérhaszt, vízkórt, lázt, szédü-lést, vértolulást, fülzúgást, rosszullatást, hányást még a ter-hesség alatt is, diabetet, melákorot, elsoványodást, csúzt, kös-vényt, sáphort. Kivonat 72,000 bizonyítványból, oly esetekben, melyek minden gyógyszernek ellentállottak.

71,814. számu bizonyítvány

Dover, 1860, dec. 20-kán.

24 éves koromban hagytam oda az egyetemet — szót-roncsolt egészséggel, sem enni sem inni nem voltam képes, bor-zasztó fájdalom és hányás nélkül, folytonosan álmatlan éjjel a testet és lelket elbágyasztották és két évi orvosi kura Lon-donban annyira rosszabbította állapotomat, hogy eszméltázzá aszáván össze alig nyomatam 100 fontot, minden tagomban resz-kettem és alig bírtam lábamon megállani. Már felhagytam min-den reménnyel, midőn megismerkedtem Du Barry Revalesci-érével, és e megfizethetlen szer egyenesemet 60 nap alatt helyreállította, mely idő alatt a Revalesciére folytonos alk-mazása mellett 23 egynegyed fontot nyertem izomban és ide-gerőben. Szívdésem bízethetetlen volt, hálám e becses gyógytápszer iránt véghetetlen.

Spenser Péter.

St. Romain des Isles, 1862, nov. 27.

Az égnek hálát! Du Barry Revalesciéreje 18 évi kinomat mell- és gy.morfidalmakkal és éjjeli izzadsággal, fülzúgás és általános gyengeséggel eloszlatta és nekem az egészségnek pó-olhatlan kincsét visszaadta.

Comparot J.

72,418. számu bizonyítvány Obergurig, Bautzen mellett (Szászország) 1869 jan. 17-kén. Hosszabb idő óta szenvedtem borzasztó légzési fájdal-makban, melyek ellen sok helyütt kerestem, és sehol sem találtam segélyt. Mely hálával elismerem, az ön jeles Revalesci-érének hatását; tisztelettel:

Masling Ernő.

Táplálóképesség mint a hns, a Revalesciére felnőttek és gyermekeknek 50-szeres árát megtakarítja a gyógyszernek. Bádagszelenzében fél fontos 1. 50, 1 fontos 2.60, 2 fontos 4.50, 5 fontos 10 frt. 12 fontos 20 frt. 24 fontos 36 frt. Revalesciére lepénykék, szelenzében 2 frt. és 4. 50. Revalesciére chokoládé por és tábla alakban 12 csészére 1.60, 24 csészére 2.50, 48 csészére 4.50, porban 120 csészére 10 frt. 288 csészére 20 frt. 576 csészére 36 frt. — Kapható: Barry du Barry és társánál Bécs, Walfischgasse 8 sz. Kolozsvárt: Binder gyógyszerésznél. Pesten: Török, Prágában: Fürst. J. Brünnter: Eder F., Debrezenben: Mikló-vics István gyógyszerésznél, Duna-Földvár: Nadhera Pálnál, Károlyváros: Brilli F.-nél, Kanizsán: Lovak Károlynál, Maros-Vásárhelyt: Fogarasi Dömötörnél, Pozsonyban: Pisztori Fe-lixnél, Székes-Fehérvárott: Dieballa Györgynél, Vágújhelyen: Conlegrer Ignácznál, Varasdon: dr. Halter A.-nál, Ágramban: irgalmasok gyógyszerházán, azonkívül a bécsi hadi postai utal-váuy vagy utánvét mellett szétküldi.

*) E rovat alatt külfölkért esapán a sajtóhatóság ir.ányában vála felelősséget a Szerk.

VICTORIA

biztosító társaság Kolozsvártt

(alapítva 1865-ben)

melynek biztosítéki alapja az 1871-ki zárlat szerint törzs- és tartalék tőkében s évi bevételekben

öt milliót

halad, köz tudomásra hozza hogy az idei

takarmány és gabona biztosítási üzlet

Megnyilván, ezen osztályba vágó minden biztosítási ajánlatok elfogadhatnak.

Biztosíthatók pedig **tűz** ellen mindennemű **takarmányfélék és gabonák**, szabadban vagy fedél alatt, boglyákban, asztalokban vagy magtárban. Elcséplés után a biztosítás a magra és tovább foly, ha az iránt jelentés tétetett.

Az **épület** biztosítási osztálynál kiváló figyelembe ajánlatnak a „Victoria” által életbe léptetett:

„társas-, árva vagyon- és egyházi biztosítás” mire nézt külön, rendkívül kedvezményes, díjszabások vannak megállapítva.

Házi berendezések, mint **butor, fehér-, ágy-, ruhanemű** stb. különös kedvezményben részesülnek a biztosításnál.

Ezeket kívül is biztosítás nyújtatik mindennemű **lak- és gazdasági épületekre, gyárakra, malmokra, vasúti építkezésekre, kereskedelmi raktárakra, boltokban levő cikkekre, nyers és feldolgozott anyagokra** stb. tűzvillámcsapás, rombolás, robbanás és kihurcolkodás veszélye ellen

Egyszersmind felhivatik a t. közönség

életbiztosítási

ajánlatait is a „Victoria”-nál tenni meg, mely minden irányu módoszataiban a legnagyobb előnyöket nyújtja.

Bővebb felvilágosítással, átnézeti könyvekkel, a díjak iránti tájékozással szolgálnak a társasági felügyelők s vidéki ügynökségek

a „VICTORIA” biztosító társaság vezérigynöksége Kolozsvártt.

Wagner.

Szász.

Legujabban megjelentek

és **Stein János** könyvkereskedésében Kolozsvártt kaphatók:

Néhai VADAS JOZSEF,

kolozsvári első pap és nyugalm. esperes

Egyházi beszédei.

Kiadták: Nagy Péter erdélyi ev. ref. püspök, Szász Gerő ev. ref. első pap és esperes és Szász Domokos ev. ref. második pap.

Első füzet. Nagy 8-rét. Ára 1 frt 20 kr.

„Hasznos munkát eszközöltünk.” írják a kiadók, „mert a múlt évben elhalt, néhai hivatalunk egy oly iskolának volt híve és egyik érdemes képviselője, ki nem az úras szolgálatban, semmit mondó fraziológiában szeretett pompázni: hanem főnek és mindenek felett valónak tartotta az egyszerűséget, a valóságot, a bibliai közvetlenséget és azt a meggyőzést, mely őszinte hitből és mely meggyőződésből származott, s mely nélkül az erkölcsi, vallási életben eredményeket felmutatni, teljes lehetetlenség.”

És a mit 6 vallott egész pályájának nem mindegyikét végigjárta, mi ennek megvalósítását és azután a hajlami ilyenmígyi egyházi irodalmunkban; és éppen ezért látnak jónak, kiadni a beszédek; — ebben keresést az indokot olvasó közönség, paplárának és a kritika.”

Magyarosan.

„A magyar nyelv sajátosságairól.”

írt jegyzetekhez.

Irta Gyergyai Ferencz.

Ára füve 1 frt 40 kr.

A „Reform” e műről ekkép írt: „Gyergyai Ferencz, egy tudományosan képzett erdélyi nyelvész, ki néhány évvel ezelőtt, a magyar nyelv sajátosságairól” nevű műve által kezdett fölteni. — Jelen munkája már jóval terjedelmesebb, s alig jöhetett jobbkor, mint jelen most. Nyelvünknek hosi „szókincsét” és idegen beszédjeitől való megkülönböztetését képezi most fokozott nyelvtudásunk egyik fő feladatát, s e feladat nem csak szép, de nehéz is. — Nehéz, mert az akadémia nagy szótára óriási mérvben terjeszt és táplálja a hitet, hogy minden magyar ember született és minden költő jókora már nyelvudomány.”

Különben a megjelölt nyelvrolás ellen már nagy hullámokat haj. A „Nyelv” megteszi kötelezettségét és irani való hiánkat nagy ártással írt. — Gyergyai ur jelen munkájával lehető nagy lért ből át, s mindenütt alaposított, s a mi itt nem csak egy dolog, **kész segélyt** (parkolók nyújtani. — Nem gondolom, ugyanaz előzetesen, hogy később a tina valódi nem-magyaros, sőt azt hiszem, mindenki rá az szerető, hogy kitűnő magyarsággal írjon. **hanem az a baj, hogy nem nyelvművelők rá, mi magyaros, mi nem, és így megszokta a nem-magyaros kifejezéseket, nem veszi észre a magyarságot, sőt éppen helyesnek veli.** — sat. sat. Végül csak azt kívánom, ha a „Magyarosan” mentül nagyobb elterjedést nyerjen, s így mentül nagyobb hatása sem fog élmárulni.

Kelet tündér világa, vagy Szaif Züliázán szultán.

Arab rege. Ali-bey után fordította Orbán Balázs.

2 rész egy kötetben. Nagy nyolczadrét VI. 195 és 163 lap.

Ára füve 2 frt. Diszkiadás 4 kömetszetti képpel, kötte 3 frt.

A regényt, mely a gyerek előtteleinek, midőn az északkeleti megkezdő működését, kedves tárgyát, talán egy nevelő is. Ezenben nincs hiányosabb kifejezés, mint a műnk, mely egész történetileg magyaráz, és természetesen a jellemzés, mely nemcsak, örökös, tudókat egy egész szellemi világát tárja fel, — keletről veszi eredetét, hol azek a nép szája most is terengnek; a Nádior régi mulatnának a népet az arab tanyákon, a gazdagok szerdájában, a szűk bódinok sátrai alatt, a karavánok éj tanyán, zajongó városok kis kavázaiban, melyek gyakran egy csúsz képrei világot tárnak fel, de melyek gyakran a nép száján megmaradt történeti eseményeknek s ezredes hagyományoknak elbűvölő s mesés alkott öltöt ébresztése s mintegy előtérletet is. — Egy ly, de a legbővebb kelet regéitől eltérőleg egyszerű és képző, s az európai irodalomban egész ismeretlen gyönyörűt van szerencsén az olvasó közönségnek — a keleti irodalomból — e műben bemutatni. — Ez egy gyönyörűt hősi epos, mely az Iszlám ezen bölgy hősnének eseményét és életét ragyogó, meghatározó és elragadóan szép módon adja elő, hogy azt valóban az Iszlám lírájának tekinthetjük. — Nagyszerű és csodás mű ez, valódi kincsre a keleti képzőművészet szellemét s ragyogóan könyvűd arák költészetnek.

Tartalom: I. Kötet: I. Rahalai arabok. II. Munkaif az óriás. III. A Nil történetének könyve. IV. A csodálatos gyűrű. V. Szaif Züliázán és Kamara. VI. A Khamineh kerje. VII. Szaif Habesh fejé. VIII. Szamra. IX. Abuttai mátk. X. Kelet. II. kötet: XI. A bábosok és az arabok. XII. Szultán Szaif Züliázán. XIII. Maratantusz. XIV. Az asszonyok városa. XV. Ut Szolimán Komut-ához. XVI. Ut Szolimán kincstárhoz. XVII. XVIII. Ataj veh Abdelah. XIX. Szaif Züliázán gyermekei. XX. Egyiptom földje.

Telekkönyvi oktató.

Irta ÜRMÖSI BOLDIZSÁR FERENCZ,

erdélyi m. kir. telekkönyvi igazgató.

MÁSODIK JAVÍTOTT KIADÁS.

Ára 80 kr.

Társadalmi bajaink

különös tekintettel az öngyilkosságra.

Irta Dobránszky Péter Ára 1 frt 30 kr.

Alsó-fehérmegye Nagylak községében, a kocsárdi-vasút állomástól fél óra távolságra eső 195 hold szántó, 66 hold kaszáló, 3 hold 1240 □ öl szőlőlőből álló birtok, szabad koresmárlási joggal s 700 hold közlegelő helyen szabad legeléssel, lakházzal, s gazdasági épületekkel ellátva; a jövő **1873-di 4 évi Szent-György napjától** kezdve, több évekre haszonbérbe adandó. Értekezhetni iránta: alólírt tulajdonossal személyesen, vagy bérmentett levél által Maros-Vásárhelyt tyukszerutca 252 ház szám alatti lakásán

GEGŐ KÁROLY.

Hirschfeld Györgyné

divattermében

pipere-cikkek a téli idényre.

Kolozsvártt, bel-szénutca 127. sz.

Teljes tisztelettel van szerencsém tudatni a n. é. közönséggel, hogy **Bécsből megérkezvén**, ott személyes megválasztásom által igyekeztem t. cz. vevőimnek a legizletesebb és lehető olcsó divatcikkekkel üzletemet czélszerűen berendezni; minélfogva raktáromban találhatók: mindennemű **bárony- és filcz-kalapok** ékítve és ékítetlen, a legujabb francia és bécsi divat szerint, különböző árakban, ugy **kalap-formák** (gestell), minden minőségű **fejkötők**, **salon és színházi fejékek**, menyasszonyi **fejdiszek és fátylak**, **myrthusok**, **chemizettek**, **nyak- és hajcsokrok**, **kis angol-nyakkendők**, **reggeli főkötők**, ezek ékítéséhez kívántató **virágok**, **tollak**, **szalagok és csipkék**, minden minőségben, **darabszámra és róffel**, továbbá **batiszt zsebkendők és legfinomabb kesztyűk**.

Elvállalok továbbá mindennemű **ujtást és átalakítást**.

Vidéki megrendeléseket pontosan és gyorsan eszközölök.

A n. érd. közönség tapasztalt pártfogásába ajánlja magát

teljes tisztelettel:

Hirschfeld Györgyné.

Karváz Gyulánál Kolozsvártt

Budai vörös bor üvegestől:

1 kupa 1 frt 10 kr.

$\frac{1}{2}$ „ **60 kr.**

$\frac{1}{4}$ „ **32 kr.**

kupás és félkupás üvegért 10 kr., meszelyesért 7 kr. adatik vissza.

Asztali borok üvegnélkül:

1 kupa jó asztali 48 kr.

1 „ finomabb 60 kr.

1 „ bakator 1 frt.

Zsir a legtisztább:

1 kupa 1 forint.

Kapható 1, 2, 3, 4, 5, 10 és 20

kupás edényekben.

Szalonna a legszebb:

1 font 44 krajczár.

Füstölt és paprikás szalonna:

1 font 48 krajczár.

Friss vaj: 1 font 80 krajczár.

Nagyobb megrendeléseknél olcsóbb.

Vidéki rendelések utánvétellel eszközöl-tetnek.

Különböző szintű valódi **hátlemei Jácint hagymák** kaphatók: 14-től 30 krig ár mellett, **Pap János fűszerkereskedésében** a Kigyónál. Megrendelhetők posta útján is utánvétellel.

Borsajtók,

Váltó-ekék,

Szeceksavágók,

Répavágók.

Szöllőzűzők,

Szóró-rosták,

Vasekék- és

eketaligák,

Készen kaphatók **JANKÓ VINCZE** gépgyárában Kolozsvártt külső-tordautczában.